

SİĞİNAGİM VE FIRTINAM

Arundhati Roy (1961) Hint yazar, savaş karşıtı eylemci. İlk romanı *Küçük Şeylerin Tanrısı* 1997'de yayımlandı ve kısa sürede büyük başarı kazanarak Booker Ödülü'nü aldı. Daha sonra uzun süre kurmaca dışı kitaplar yazarak özellikle çevre konularına duyarlı bir aktivist ve araştırmacı kimliğiyle de öne çıktı. Yirmi yıl sonra ikinci romanı *Mutlak Mutluluk Bakanlığı'nı* (2017) yayımlayan Roy, 2024'te de Pen Pinter Ödülü'ne değer görülmüş, ancak bu ödülü cezaevindeki Mısırlı-İngiliz yazar Alaa Abd El-Fattah'la paylaşmayı tercih etmiştir.

Lâle Akalın 1946 yılında Ankara'da doğdu. 1967 yılında Ankara Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun olduktan sonra Hacettepe Üniversitesi'nden yüksek lisans derecesini aldı. Çeşitli üniversitelerde öğretim görevlisi ve okutman olarak çalıştı, 2003 yılında emekli oldu. Bir süre daha çeviri dersleri verdikten sonra 2014 yılında üniversiteden ayrılarak yalnızca çevirmen olarak çalışmaya devam etti. Evli, iki kızı, bir de Mercan adlı torunu var. İstanbul'da yaşıyor.

Başlıca çevirileri: Robert Owen, *Yeni Toplum Görüşü ve Lanark Raporu* (Kaynak Yayınları); *Britanya Edebiyatından Öyküler* (Esra Melikoğlu ile birlikte; Notos); *Amerikan Edebiyatı Öykü Antolojisi* (Esra Melikoğlu ile birlikte; Dünya Yayınları); Roald Dahl, *Tek Başına* (Can Yayınları); Ruth Rendell, *Portobello* (Doğan Kitap); Jeanette Winterson, *Gümüşü Kapısı* (Doğan Kitap); Rachel Cusk, *Çerçeve, Geçiş, Övgü* (YKY); Catherine Chanter, *Kuyu* (YKY); Alberto Manguel, *Efsanevi Yaratıklar* (YKY).

ARUNDHATI ROY

Sığınagım ve Fırtınam

Anı

Çeviren
Lâle Akalın

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 6871
Edebiyat - 1928

Sığınağım ve Fırtınam / Arundhati Roy
Özgün adı: *Mother Mary Comes to Me*
Çeviren: Lâle Akahın

Kitap editörü: Cem Alban
Düzeltili: Başak Günsever

Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Sayfa tasarımı: Mehmet Ulusel
Grafik uygulama: Arzu Yaraş

Baskı: Asya Basım Yayın Sanayi Tic. Ltd. Şti
15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No: 62/B Güneşli - Bağcılar / İstanbul
Telefon: (0 212) 693 00 08
Sertifika No: 52508

Çeviriye temel alınan baskı: Penguin Random House UK, Londra, 2025
1. baskı: İstanbul, Eylül 2026
ISBN 978-975-08-6873-3

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2025
Sertifika No: 44719

Copyright © Arundhati Roy, 2025

Bu kitabın telif hakları Peters, Fraser and Dunlop Ltd ve
Anatolialit Telif ve Tercümanlık Hizmetleri A.Ş. aracılığıyla alınmıştır.

John Lennon ve Paul McCartney'nin "Let It Be" şarkısından alıntı;
John Berger'in *Pig Earth* adlı eserinden alıntı; John Lennon ve Paul McCartney'nin
"She Loves You" şarkısının sözleri; Rolling Stones'un "Love in Vain" şarkısının sözleri
(söz yazarı: Robert Johnson); Ted Hughes'un *The Hawk in the Rain* adlı eserindeki
"The Thought-Fox" bölümünden bir alıntı, Faber and Faber Ltd'nin izniyle yeniden
basılmıştır; Andrew Lloyd Webber ve Tim Rice'in *Jesus Christ Superstar* adlı eserinden
"Hosanna", "The Arrest" ve "Heaven on Their Minds" şarkılarından alıntılar;
Helen Deutsch'un "Hi-Lili, Hi-Lo" adlı eserinden alıntılar;
Akhlaq Mohammed Khan Shahryar'ın "Khwab ka dar band hai" adlı eserinden alıntı,
İngilizceye çeviren: Shah Alam Khan.

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
<https://www.yapikrediyayinlari.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
facebook.com/yapikrediyayinlari
instagram.com/yapikrediyayinlari
x.com/YKYHaber

*Birlikte kıyıya vardığımız
LKC'ye*

*Asla Oluruna Bırak demeyen
Mary Roy'a*

*Konuklar çıkarken
alınının tepesine bir öpücük kondurdular
o da hepsini
seslerinden tanıdı*

– John Berger

İÇİNDEKİLER

Gangster • 11
Kaçaklar • 17
Kozmopolitler • 22
“Ben Seni İki Misli Seviyorum” • 26
Sürgülü-Katlanır Okul • 29
Federico Fellini ve Noel Baba Kottayam • 33
Yan Etki • 39
Naksalitler • 43
Ben Fethedilmemiş Aydan Yanayım • 48
Laurie Baker ve Kel Tepe • 50
Joe, Jimi, Janis ve İsa • 57
“Senin Şu Çılgın Annen Nasıl?” • 61
Boynuma Asılı Bir Değirmen Taşısın • 70
“Şeytan’daki Kadına Benzemiyor mu?” • 78
İsa’nın Bir Japon Paketiyle Evlenmesi • 86
Seyyar Kek Satıcısı Yavru • 92
Hazret-i Nizamüddin Evliya’nın Gölgesinde • 97
“Bu Kadar Komik Olan Ne?” • 101
Beni Sinemaya Çıkaracaklar • 109
“Yazar Olmayı Hiç Düşündün mü?” • 116
Anne Ayı, Baba Ayı • 124
Başarısızlık Adlı İnce Sanat • 140
Uçan Gergedanlar ve Banyan Ağacı • 145
Annie Dalgasına Bakıyor • 152
Kutsala Hakaret • 158
“Hindistan’ı Düzgün Bir Işıktan Göstermiyorsun” • 162
Orkestra Dağılıyor • 167

Büyük Hint Tecavüz Hilesi •	172
Küçük Şeylerin Tanrısı •	177
Her Şey Dağılıyor •	194
Seyyar Cumhuriyet •	200
Vadi İçin Buluşma •	203
Yeni Hukuki Dertler •	213
Hapishane Kuşu •	220
İsyân Eden Kalbim •	227
Kendime Ait Bir Ev •	232
Mutlak Mutluluk •	234
Madam Houdini ile Hiç Adam •	237
Yoldaşlarla Omuz Omuza Yürümek •	254
“Doğum Belgesi Tanrı’nın Özrüydü” •	265
Çekilme •	270
Bir Sevgi İlanı •	276
Teşekkür •	287

Gangster

Harekete geçmek için Eylül'ü, o en muhteşem ayı seçti. Muson yağmurları hafiflemiş, Kerala'yı dağlarla deniz arasında pırıl pırıl parlayan bir zümrüt şeride dönüştürmüştü. Uçak yere iner, yeryüzü bizi karşılamak üzere yükselirken, topografyanın insanda bu denli elle tutulur, fiziksel bir acıya neden olabilmesine inanamıyordum. Bu sevgili manzarayı onsuz hiç tanımamış, hiç hayal etmemiş, hiç anımsamamıştım. Bu tepeleri ve ağaçları, yeşil ırmakları, üstünde felaket düğün sarileri ve daha da beter takıların reklamını yapan dev reklam panolarının yükseldiği çimento dökülmüş pirinç tarlalarını, onu düşünmeden aklımdan geçiremezdim. O, zihnimde, bütün reklam panolarından daha yüksekte, gürüldeyen her nehirden daha tehlikeli, her yağmurdan daha acımasız, denizden bile daha fazla varlığını hissettirir biçimde bütün bunlarla iç içe geçmişti. Bu nasıl mümkün olabilmişti? *Nasıl?* Önceden hiçbir duyuruda bulunmadan hesabı kesti. Her zamanki gibi öngörülemez.

Kilise onu istemiyordu: O kiliseyi istemiyordu. (Tanrıyla hiçbir ilgisi olmayan vahşi bir tarih yatıyordu burada). Bu yüzden, kasabamızdaki itibarını ve kasabamızı hesaba katarak, ona yakışır bir cenaze düzenlememiz gerekiyordu. Yerel gazeteler onun vefatını baş sayfadan vermişlerdi, çoğu ulusal basın da bundan söz etti. İnternet, onun kurduğu okulda okumuş, hayatlarını dönüştürmüş olduğu öğrencilerin ve Kerala'daki Hristiyan kadınların eşit miras hakkı için verdiği ve kazandığı efsanevi hukuk savaşını bilen başka kişilerin sevgi patlamasıyla aydınlandı. Onunla ilgili ölüm ilanları tufanı ise doğru olanı yapmamızı ve onu hak ettiği şekilde yolcu etmemizi daha da can alıcı hâle getiriyordu. Ama doğru olan neydi? Şans eseri, öldüğü gün okul kapalıydı ve çocuklar evlerine gitmişlerdi. Okul alanı bize aitti. Bu bizi müthiş rahatlatıyordu. Belki bunu da planlamıştı.

Ölümü ve bunun bizim, özellikle de benim üzerimdeki sonuçları hakkındaki konuşmalar ben üç yaşındayken başlamıştı. O zamanlar o otuz yaşında, astım nedeniyle dermansız, beş parasız idi (tek varlığı öğretmenlik alanında sahip olduğu lisans diplomasıydı) ve

kocasını –babamı demem gerekir ama nedense kulağa tuhaf geliyor– daha yeni terk etmişti. Öldüğünde neredeyse seksen dokuz yaşındaydı, dolayısıyla, her an beklenen ölümü ve veraset ve vasiyet konusuna yoğun ilgisi nedeniyle neredeyse iki haftada bir yenilediği en sonuncu vasiyetini ve beyanını tartışmak için altmış yılımız oldu. Boşuna telaş ettiğimiz, ölümün ucundan döndüğü, vartayı kıyısından atlattığı anların sayısı Houdini’yi bile durup düşünmeye sevk edebildi. Bütün bu yaşadıklarımız, bizi bir tür felaket karşısında tevekkül duygusuyla uyuşturmuştu. Benden uzun yaşayacağına gerçekten de inanıyordum. Bu böyle olmayınca, yıkıldım, yüreğim parçalandı. Verdiğim tepkinin yoğunluğu beni şaşırtıyor ve epeyce utandırıyor.

Abim bu noktaya şiddetle parmak bastı. “Tepkini anlamıyorum. Başka kimseye sana davrandığı kadar kötü davranmadı.” Haklı olabilir ama bana kalırsa, bu kupayı hak eden oydu. Çocukken bize yapılanları açıkça kabullenmeyerek kendimi küçük düşürdüğümü hissediyor olmasını anlayabilirim. Ama ben bunu çok zaman önce arkamda bırakmıştım. Öyle acılar, öyle sistemli yoksunluklar, öyle katıksız kötülükler, cehennemi öyle farklı şekillerde tekrar tekrar yaşatma olayları gördüm ve yazdım ki kendimi ancak en şanslı kişiler arasında sayabilirim. Hayatımı gerçekten önemli olan şeylerin bir dipnotu olarak gördüm. Asla trajik değil, çoğu zaman da son derece gülünç. Ya da belki kendi kendime söylediğim bir yalandır bu. Belki rüzgârın en şiddetli estiği yere çadırımı kurup rüzgârın yüreğimi bedenimden büsbütün koparacağını umdum. Belki yazacaklarım, şimdi dönüştüğüm kişinin genç kişiliğime ihaneti olacak. Eğer öyleyse, bu ufak bir günah değil. Ama buna karar vermek bana düşmez.

• • •

Evden ayrıldığımda –ya da ev yerine geçen yerden ayrıldığımda, artık oraya gitmekten vazgeçtiğimde– on sekiz yaşımı bitirmiştim. Delhi’deki Mimarlık Fakültesi’nde üçüncü yılıma henüz başlamıştım.

O vakitler liseyi on altı yaşında bitirirdik. 1976 yazında, Hintçe’yi daha doğru dürüst konuşamazken,* mimarlık fakültesinin giriş

* Hintçe ve İngilizcenin resmi dil olduğu Hindistan’da 400’den fazla dil konuşulmaktadır. (ç. n.)

sınavına girmek için Nizamuddin istasyonuna ilk kez tek başıma ayak bastığımda işte bu yaşıyordum. Dehşet bir korku içindeydim ve cebimde bir bıçak vardı. Cochin-Delhi arası trenle üç gün iki gece sürüyordu ama bizim kasabamız Kottayam'dan Cochin'e de üç saatlik bir karayolu yolculuğu vardı, Kottayam ise çocukluğumun ilk dönemlerini geçirdiğim köyümüz, Ayemenem'den birkaç kilometre uzaktaydı. Bir başka deyişle, Delhi benim için büsbütün başka bir ülkeydi. Dil farklı, yiyecekler farklı, iklim farklı, her şey farklı. Şehrin büyüklüğü kavrayış yeteneğimin sınırlarını aşıyordu. Benim geldiğim yerde herkes herkesin nerede yaşadığını bilirdi. Kendimi acındırarak, motorlu çek-çek arabasının sürücüsünden beni annemin ablası Mrs Joseph'e götürmesini rica ettim. Sürücünün, teyzemin oturduğu yeri bileceğini varsaymıştım. Adam sigarasından derin bir nefes çekti ve sıkılmış görünerek başını çevirdi. İki yıl sonra sigara içip o eşsiz bıkkın aşağılama ifadesini takınan ben olacaktım. Zamanla bıçağımın yerini azımsanmayacak miktarda haşhaş ve belirli bir "büyük şehir tavrı" aldı. Göç etmişim.

Annemi onu sevmediğim için değil onu sevmeye devam edebilmek için terk ettim. Kalsaydım, bu mümkün olamazdı. Evden ayrıldıktan sonra onu yıllarca ne gördüm ne de onunla konuştum. O da asla beni aramadı. Evi neden terk ettiğimi hiç sormadı. Buna gerek yoktu. Sebebini ikimiz de biliyorduk. Bir yalan üstünde uzlaştık. İyi bir yalan. Bu yalanı ben uydurdum: "Gitmeme izin verecek kadar çok seviyordu beni." Ona ithaf ettiğim ilk romanım *Küçük Şeylerin Tanrısı*'nın başında böyle diyordum. Bu ifadeyi, sanki tanrı kelamıymış gibi sık sık tekrarlardı. Abim, kitaptaki tek kurmaca kısmın burası olduğunu söyleyerek şakalaşır. Annem, hayatının son gününe kadar, kaçak olduğum o yedi yıl boyunca nasıl ayakta kaldığımı hiç sormadı. Nerede yaşadığımı, üniversite eğitimimi nasıl tamamlayıp da diplomamı aldığımı asla sormadı. Ben de ona bunları hiç anlatmadım. Gayet güzel idare ettim.

Zoraki, ikircimli kavuşmamızdan sonra, ona bağımsız bir yetişkin, profesyonel bir mimar, bir yapım tasarımcısı, bir yazar ama hepsinden de önemlisi, diğer kadına sevgi ve hayranlıkla bakan –epeyce huzursuzlukla da bakan– bir kadın olarak döndüm ve yıllar boyu onu düzenli olarak ziyaret ettim. Bu huzursuzluğun

nedeni yalnızca muazzam nitelikleri değil, aynı zamanda da tersi nitelikleriydi. O vakitler kadınlara yalnız erdemli olmaktan –ya da erdemli numarası yapmaktan– gına getirmek seçeneği tanınmış olan tutucu, boğucu küçük Güney Hindistan kasabasında annem bir gangster tedirginliği içinde hareket ediyordu. Tüm benliğini – dehasını, eksantrikliğini, uç noktalara gidebilen şefkatini, militan cesaretini, acımasızlığını, cömertliğini, zalimliğini, zorbalığını, iş zekasını ve vahşi, öngörülemez mizacını– eğitilmiş ve göreceli olarak varlıklı oldukları için ülkenin geri kalanındaki şiddet ve yıpratıcı yoksulluk sarmalından uzak kalabilen minik, dar görüşlü Süryani Hristiyan toplumumuzun üzerine tam bir coşkuyla salıvermesini izledim. Onun o küçük dünyada bütünüyle kendine, tüm kişiliklerine yer açmasını izledim. İzlemesi dehşet ve hayranlık uyandırır da bir mucizeden başka bir şey değildi bu.

Ruhu ezip yok eden kötülüğüne karşı kendimi bir kez (bir ölçüde) korumayı öğrendikten sonra, onun bizzat anneliğe karşı duyduğu hiddet beni büyülemeye bile başladı. Hatta utanmazca apaçık sergilenmesi bazen beni güldürüyordu. Bu gülüş gürültülü bir kakhaha şeklinde değil, tek başınayken deneyimlediğiniz cinsten bir gülüştü. Bir olayı, cereyan ettiği durumdan bir cerrah titizliğiyle oyup çıkardığınız, ona bağlamdan kopuk olarak, serinkanlılıkla baktığınız zamanki gibi. O sizin anneniz değil de başkasının annesiymiş, hiddetinin nesnesi siz değil de başkasıymış gibi.

Çocukken onu mantıksızca, çaresizce, korkuyla, her şeyiyle severdim, bütün çocukların yaptığı gibi. Yetişkin olunca onu soğukkanlılıkla, mantıklı bir şekilde ve güvenli bir mesafeden sevmeye çalıştım ama çoğu kez başarısız oldum. Bazen ise sefilce... Kitaplarımda onun çeşitli görünümünü yazdım ama onu hiç yazmadım. Ama o, o görünümüleri beğendi, *Küçük Şeylerin Tanrısı*'ndaki Ammu karakterini bağrına bastı ve o karakterden “ben” diye söz etti. Ammu olmayı istiyordu çünkü Ammu olmadığını çok iyi biliyordu. Muzip bir gazeteci ona kitapta Ammu'nun başından geçtiği gibi trajik bir aşk macerası gerçekten de yaşayıp yaşamadığını sorduğunda adamın gözlerinin içine bakarak, “Neden sordun, yeterince cazibeli değil miyim?” dedi. O sıralarda altmışlarında, kendi yarattığı bir divaydı. Ne isterse söylerdi.

Kitap çıktığında, içinde ifşa olacak ne gibi sırlar olabileceğini düşünüp kaygılanmıştı. Ne olur ne olmaz diye kendini hastaneye yatırdı. Orada kitabı hızla okudu ve kitabın hiçbir şekilde bir ifşa-at olmadığını görünce çok rahatladı. Önce, bütün bu yaygaranın neden koparıldığını anlayamadığını söyledi. Sonra kitabı daha ayrıntılı inceledi. Üçüncü ya da dördüncü kez okuduktan sonra –o sırada artık eve çıkmıştı– beni yatağının yanına çağırdı. Parlak bir öğleden sonraydı ve ışık, genelev kırmızısı perdelerin ardından süzülüp geliyordu. Gözleri kapalıydı. Kitabın iyi olduğunu söyledi. İyi yazılmıştı. Kitabın belirli bir bölümü, Ammu’nun yedi yaşındaki ikizleri Esthappen ile Rahel’in anneleriyle babalarının kavga ettiğini hatırladıkları kısım hakkında daha fazla şey bilmek istiyordu. Anneyle babanın nasıl dev gibi büyüdükleri ve çocukları birbirlerine itip “onları sen al, ben istemiyorum” demeleri hakkında.

“Sana bunu kim anlattı? O zamanlar bunu hatırlayamayacak kadar küçüktün.”

“Bu kurmaca.”

“Hayır, değil.”

Bunun üzerine duvara doğru döndü.

Bu anın ağırlığını ya da o an etrafındaki hüznü hiç hissetmemiştim. Bunun gerçekten de kurmaca olduğuna inanıyordum. O gün öğrendim ki çoğumuz, yaşayan ve nefes alan bir anı ve hayal gücü karmaşasıyız – ve hangisinin anı, hangisinin hayal olduğu konusunda çok da iyi bir hakem değiliz. İşte bu yüzden, bu kitabı bir roman gibi okuyun. Daha büyük bir iddiası yok. Ama daha büyük bir iddiası zaten *olamaz*. Kurmaca, yazarların kabul ettiklerini düşünseler de bütününü kabul etmedikleri o tuhaf sisli şeydir. Nereden gelir? Geçmişimizden, şimdiki zamandan, okuduklarımızdan, hayal gücümüzden – evet. Ama belki geleceğe dair önsezilerimizden de gelir? İkinci romanım *Mutlak Mutluluk Bakanlığı*’ndaki karakterler gibi ben de şimdi bir tür misafirhanenin arazisindeki bir tür mezar bekçisi olduğuma göre, başka nasıl olabilirdi? Çok tuhaf. Geceleri uykularımı kaçırıyor. Ama kendi kendime soruyorum: Neden her şeyi bilmemiz gerekiyor ki?

Annemi kavramak, onun açısından bakmak, onu bir yere oturtmak, onu neyin incittiğini, yaptıklarını yapmaya neyin sebep olduğunu anlamak ve bir dahaki sefere yapabileceklerini ya da yapmayabileceklerini öngörmek için, kendi bakış açımdan farklı bir gözlem noktasına ulaşabilme umuduyla bir karmaşaya; zikzak çizerek olmadık yerde bir yer altına giren bir yüzeye çıkan bir labirente daldım. Büsbütün onunla ilgili deneyimlerimle renklendirilmemiş merceklerle ona bakmak, onu olduğu kişi olarak değerlendirmemi sağladı. Benim bir yazar olmamı sağladı. Bir romancı olmamı. Nihayetinde roman yazarları budur işte – labirentler. İşte şimdi de bu labirent, kendi labirent kişiliğine o olmadan bir anlam vermek zorunda.

Dokunduğu hayatlara bıraktığı sevgi mirası ile kan dolaşımda yüzen küçük varlıklar misali bana bıraktığı dikenler –adeta kanım kalbimde ileri geri dolanırken hâlâ yumuşak dokulara takılan o küçük oltalar– arasındaki derin uçurumu aşmak için, işte bunun için yazdım bu kitabı. Bu kitabı yazmak, yazmamak kadar zor.

Ben onun yasını belki de annesinin vefatına kederlenen bir evlattan daha çok en büyüleyici konusunu kaybetmiş bir yazar olarak tutuyorum. Annem, gangsterim, bu sayfalarda yaşayacak. O benim sığınağım ve fırtınamdı.